

Achd Sgoiltean (Co-chomhairleachadh) (Alba) 2010

Aithisg le Luchd-sgrùdaidh Foghlam na Banrigh a' dèiligeadh ri taobhan foghlam a' mholaidh le Comhairle Baile Obar Dheathain gus sgìrean-glacaidh a stèidheachadh airson solarachaidhean Foghlam Meadhan Gàidhlig am bith. Aig Acadamaidh Hazlehead, a' tar-chòmhdachadh nan sgìrean-glacaidh foghlam tro mheadhan na Beurla airson Acadamaidh Hazlehead, Acadamaidh an Achadh a Tuath agus Sgoil-ghràmar Obar Dheathain. Aig Sgoil Gilcomstoun, a' tar-chòmhdachadh nan sgìrean-glacaidh foghlam tro mheadhan na Beurla airson Sgoil Gilcomstoun, Sgoil Rathad Ashley, Sgoil Ceann a' Mhìle agus Sgoil Ceàrnag Skene. Bu chòir gun tòisich na sgìrean-glacaidh seo bho 1 an Lùnastal 2022.

An t-Samhain 2021

1. Ro-ràdh

1.1 Chaidh an aithisg seo bho Foghlam Alba ullachadh le Luchd-sgrùdaidh Foghlam na Banrigh (Luchd-sgrùdaidh na Banrigh) ann an co-rèir le teirmichean [Achd Sgoiltean \(Co-chomhairleachadh\) \(Alba\) 2010](#) (“an Achd 2010”). 'S e adhbhar na h-aithisg seo beachdachadh neo-eisimeileach agus neo-phàirteach a sholarachadh air moladh Comhairle Baile Obar Dheathain gus sgìrean-glacaidh a stèidheachadh airson solarachaidhean Foghlam Meadhan Gàidhlig aig Acadamaidh Hazlehead agus Bun-sgoil Gilcomstoun. Tha Roinn dhà na h-aithisge a’ stèidheachadh mion-fhiosrachaidh ghoirid air a’ phròiseas conaltraidh. Tha Roinn trì na h-aithisge a’ stèidheachadh beachdachadh Luchd-sgrùdaidh na Banrigh air taobhan foghlam a’ mholaidh, a’ gabhail a-steach beachdan sònraichte air an toirt seachad le luchd-comhairle. Tha Roinn ceithir a’ toirt geàrr-chunntas air àrd-shealladh Luchd-sgrùdaidh na Banrigh air a’ mholadh. Nuair a bhithear a’ fhaighinn na h-aithisge seo, iarraidh an Achd 2010 air a’ chomhairle beachdachadh air agus an uair sin aithisg co-chomhairleachaidh dheireannach ullachadh. Bu chòir gum bi an aithisg seo an lùib aithisg co-chomhairleachaidh dheireannach a’ chomhairle, còmhla ri mìneachadh air ciamar, ann an crìoch a chur air a’ mholadh, a rinn e ath-sgrùdadh air a’ chiad mholadh, a’ gabhail a-steach geàrr-chunntas air puingean a chaidh an togail anns a’ phròiseas chonaltraidh agus freagairt a’ chomhairle riutha. Feumaidh a’ chomhairle an aithisg co-chomhairleachaidh dheireannach aca fhoillseachadh trì seachdainean mus gabh i a’ cho-dhùnadh mu dheireadh.

1.2 Beachdaich Luchd-sgrùdaidh na Banrigh air:

- na buaidhean a dh’fhaodadh a bhith aig a’ mholadh air clann agus òganaich sna sgoiltean; agus luchd-cleachdaidh sam bith eile; clann a bhios nan sgoilearan taobh a-staigh dà bhliadhna bhon chaidh am pàipear molaidh fhoillseachadh; agus clann agus òganaich eile ann an sgìre na comhairle;
- buaidhean coltach sam bith eile aig a’ mholadh;
- ciamar a tha a’ chomhairle an dùil ri buaidhean dona sam bith a dh’fhaodadh tighinn am bàrr bhon mholadh a lùghdachadh no a seachnadh; agus
- na sochairean fhoghlam ris a bheil a’ chomhairle an dùil a thig bho thoirt gu buil a’ mholaidh, agus adhbharan na comhairle airson na beachdan seo a ruigsinn.

1.3 Anns an aithisg seo ullachadh, ghabh Luchd-sgrùdaidh na Banrigh na gnìomhachasan seo os làimh:

- làthaireachd, a’ cleachdadh ceanglaichean biortail, aig a’ choinneimh phoblach air a chumail air 14mh an Sultain 2021 a thaobh molaidhean na comhairle;
- beachdachadh air a h-uile sgrìobhainn iomchaidh a chaidh a sholarachadh leis a’ chomhairle a thaobh a’ mholaidh, gu sònraichte aithris nan sochairean foghlaim agus sgrìobhainnean conaltraidh ceangailte, iarrtasan sgrìobhte agus air an labhairt bho pàrantan is daoine eile; agus
- beachdachadh le luchd-conaltraidh iomchaidh.

2. Pròiseas Co-chomhairleachaidh

2.1 Ghabh Comhairle Baile Obar Dheathain os làimh co-chomhairleachadh air na molaidhean aca a thaobh [Achd Sgoiltean \(Co-chomhairleachadh\) \(Alba\) 2010](#). Ruith an co-chomhairleachadh foirmeil bho 23 Lùnastal 2021 gu 8 Dàmhair 2021. Chaidh pàipear a’ mholaidh a sgaoileadh gu sreath farsaing de luchd-ùidhe agus luchd le com-pàirt sa chùis. Nì Comhairle Siorrachd Obar

Dheathain iarrtasan suidheachaidh gus clann agus òganaich a chur gu Comhairle Baile Obar Dheathain airson Foghlam Meadhan Gàidhlig. Tha iad a' toirt taic don mholadh air sgàth 's nach bi buaidh aige air teaghlachan a' fuireach ann an Siorrachd Obar Dheathain. Cha do thoir iad brath air buaidh a' mholaidh air teaghlachan san àm ri teachd. Tha roinn sònraichte làrach-lìn Comhairle Baile Obar Dheathain a' toirt fiosrachadh agus chothroman do luchd le com-pàirt sa chùis gus am faod iad freagairt a chur ris a' cho-chomhairleachadh reachdail. Tharraing seo 61 freagairtean, le sia a bharrachd a' tighinn bho phost-d. Cha mhòr nach robh neach-freagairt sam bith, a' gabhail a-steach Bòrd na Gàidhlig agus Comann nam Pàrant, a' cur taic ris na sgìrean-glacaidh a bh' air am moladh. Sa mhòr chuid 's e pàrantan a bh' anns an luchd-fhreagairt an aghaidh a' mholaidh, a tha ag inntrigeadh Foghlam Meadhan Gàidhlig an-dràsta, a bha ga inntrigeadh no a bhios ga inntrigeadh san àm ri teachd. Bha coimhearsnachd ionadail na Gàidhlig, a' gabhail a-steach cuid acadamaichean sònraichte, cuideachd an aghaidh a' mholaidh.

2.2 Bha cuspairean cumanta agus co-sheasmhach am measg nan draghan a chaidh a thoirt ann am freagairtean ris a' chonaltradh reachdail. Tha iad seo a' gabhail a-steach dìth fheallsanachd agus ceangal ri poileasaidh, cleachdadh agus stiùireadh reachdail nàiseanta airson na Gàidhlig, sgìrean-glacaidh ro bheag, agus le sgìrean-glacaidh eadar dhealaichte airson solarachadh sa bhun-sgoil agus san àrd-sgoil. Thug uimhir de luchd-fhreagairt seachad am beachd gun tig dìth chothromachd agus ceartas bhon mholadh, nan tigeadh e gu buil. Bha cuideachd co-aonta ann gum biodh còmhraidhean ron chonaltradh, ged nach robh iad reachdail, cuideachail mus d' fhuair luchd-ùidh na molaidhean mar phàirt de phròiseas reachdail. Dhearbhaich gnìomhachasan sgrùdaidh Luchd-sgrùdaidh na Banrigh na draghan dligheil seo. Tha Bòrd na Gàidhlig, sa fhreagairt aca, a' toirt iomradh air molaidhean a chaidh a thoirt don chomhairle air na sgìrean-glacaidh a bh' air am moladh airson Foghlam Meadhan Gàidhlig. Tha iad ag aithris nach deach iad seo a' gabhail a-steach. Tha Bòrd na Gàidhlig den bheachd gur e ana-cothrom a th' anns na molaidhean làithreach airson muinntir Obar Dheathain agus nach eil iad a' brosnachadh ìre-chleachdaidh nas àirde Foghlam Mheadhan Gàidhlig. 'S e dleastanas reachdail a th' ann an seo.

2.3 Thàinig trìuir bhall den phoblach dhan choinneimh phoblaich fhèin, agus thàinig 39 dhan choinneimh air loidhne le bhith a' cleachdadh teicneolas. Thaisbean dà oifigear aig Comhairle Baile Obar Dheathain am moladh agus ghabh iad ceistean air na cuspairean a chaidh ainmeachadh san aithisg seo mar-thà. Thabhaich a' choinneamh phoblach cothrom gus a' mholadh rannsachadh. Tha Luchd-sgrùdaidh na Banrigh ag aontachadh le luchd-ùidh nach do chur a' choinneamh bacadh air draghan agus nach do fhìreanaich e na sochairean foghlaim bhon mholadh seo.

3. Taobhan foghlaim a' mholaidh

3.1 Tha sgoil-àraich, bun-sgoil agus àrd-sgoil a sholaracheas Foghlam Meadhan Gàidhlig aig Comhairle Baile Obar Dheathain. Ann an 1991, chaidh Foghlam Meadhan Gàidhlig a stèidheachadh le Comhairle Sgìreil nam Monadh Liath (mar a bh' ann aig an àm) airson a sgìre mar fhreagairt ri iarrtas nam pàrant. Aig an àm sin, air sgàth planadh ro-innleachdail bha Foghlam Meadhan Gàidhlig ri fhaighinn airson a h-uile sgoilear taobh a-staigh a' bhaile, ma bha siud an roghainn fhoghlam a b' fheàrr le pàrantan. Tha solarachadh Foghlaim Mheadhan Gàidhlig làithreach stèidhichte taobh a-staigh sgoiltean a tha cuideachd a' tabhainn foghlam tro mheadhan na Beurla. Cha do stèidhich a' Chomhairle solaran a bharrachd fhathast, no sgoiltean Gàidhlig slàn mar a tha a' tachairt ann am pàirtean eile na dùthcha air sgàth fàs ann am Foghlam Meadhan na Gàidhlig. Ann an 2017, dh'fhoillsich Bòrd na Gàidhlig an Stiùireadh Reachdail air Foghlam Gàidhlig, ag iarraidh gun tèid sgìrean-glacaidh a stèidheachadh airson Foghlam Meadhan Gàidhlig gus taic a thoirt do roinn an fhoghlaim a tha a' fàs gu nàiseanta. Steidhicheadh moladh Comhairle Baile Obar Dheathain sgìrean-glacaidh nach toir inntrigeadh cothromach gu Foghlam

Meadhan Gàidhlig do clann agus òganaich a' fuireach taobh a-staigh sgìre na comhairle, gun fheum air iarrtasan a chur a-steach airson àireamh mhòr de luchd-fuirich.

3.2 Bhon gnìomhachas sgrùdaidh againn, sheall Luchd-sgrùdaidh na Banrigh gu bheil obair mhòr aig a' chomhairle ri dhèanamh gus na sochairean foghlaim a stèidheachadh a thigeadh às na molaidhean aca, ma thèid iad seo air adhart nas fhaide. Feumaidh a' chomhairle stèidheachadh ciamar a maothadh iad an aghaidh buaidhean dona a dh'fhaodadh tighinn às a' mholadh, ma thèid e air adhart. Tha aca fhathast ri pàrantan agus luchd-ùidh eile a dhearbhadh air sochairean foghlaim nam molaidhean aca. Tha Luchd-sgrùdaidh na Banrigh a' faicinn gur e amasan coitcheann a th' anns na h-aithrisean air sochairean foghlaim agus chan eil iad den bheachd gun tig sochairean foghlaim às na molaidhean.

3.3 Dhearbhaich luchd-ùidh ris an do choinnich Luchd-sgrùdaidh na Banrigh nach robhar gan co-chomhairleachadh a thaobh stèidheachadh sgìrean-glacaidh airson Foghlam Meadhan Gàidhlig mus tèid ullachaidhean a thoirt dhaibh mar phàirt de cho-chomhairleachadh reachdail. Cha mhòr gun robh a h-uile gin dhiubh a' faireachdainn gum bu chòir don chomhairle co-chomhairleachadh mì-fhoirmeil a gabhail os làimh airson èisteachd ri, rannsachadh le, mìneachadh do agus cumhachd a thoirt do phàrantan ann an sgìrean-glacaidh a stèidheachadh aig am bi sochairean foghlaim. Faodaidh a' chonaltradh seo a gabhail a-steach mar a nì am moladh Foghlam Meadhan Gàidhlig na roghainn tharraingeach airson phàrantan an-dràsta agus san àm ri teachd a chleachdas agus a dh'fhaodadh Foghlam Meadhan Gàidhlig a chleachdadh taobh a-staigh a' bhaile.

3.4 Tha Luchd-sgrùdaidh na Banrigh ag aontachadh le beachdan an luchd-ùidh air dhìth shoillearachd bhon mholadh air mar a chuireas iad seo ri coinneachadh ri builean nam planaichean ro-innleachdail nàiseanta agus na sgìre. Tha seo a' gabhail a-steach na targaidean a stèidhich a' chomhairle mar phàirt den Phlana Gàidhlig reachdail aca agus mar a sheallas iad am buaidh aca a dh'ionnsaigh targaidean nàiseanta airson na Gàidhlig. Bu chòir don chomhairle beachdachadh a bharrachd air mar a thig na molaidhean aca ris a' cho-theacsa a chaidh stèidheachadh sa phàipear aca fhèin air modail lìbhrigidh na seirbhise aca. Tha seo ag ràdh gu bheil iad ag amas air toirt gu buil na bun-phrionnsabalan trìd-shoilleireachd, cunntalachadh, cosnachadh, in-ghabhalachd, lèirsinn agus luachan co-roinnte a neartachadh, agus dleastanas airson ionnsachadh co-obrachail. Tha a' chomhairle cuideachd a' toirt iomradh air Plana Leasachaidh nam Buil Ionadail aca leis an lèirsinn gum bi a h-uile duine, teaghlach, gnothachais agus coimhearsnachd a' dèanamh gu math, a' soirbheachadh agus a' fàs anns a h-uile nì. Airson a' mhòr-chuid de phàrantan a tha a' cleachdadh Foghlam Meadhan Gàidhlig an-dràsta, bhiodh na sgìrean-glacaidh a th' air am moladh gan toirt a-mach às an sgìre-ghlacaidh. Bha seo ag ath-fhuaimneachadh le draghan gu bheil na sgìrean-glacaidh ro bheag agus gum bu chòir an stèidheachadh airson a' bhaile air fad. Cha robh e soilleir do luchd-ùidh carson a chaidh sgìre-ghlacaidh eadar-dhealaichte a stèidheachadh airson bun-sgoil agus àrd-sgoil. Dh'fhairich luchd-ùidh gum biodh buaidh mhì-fhàbharach aig an fheum airson iarrtas suidheachaidh a dhèanamh air ìre-chleachdadh Foghlaim Meadhan Gàidhlig san àm ri teachd. Cha do dh'aontaich iad nas motha gun deach sgìre-ghlacaidh a stèidheachadh air "astar coiseachd reusanta" far nach ann ach aon seirbheis Foghlaim Meadhan Gàidhlig ri fhaighinn thar a' bhaile. San fhìrinn, 's e factar bunaichte Foghlaim Meadhan Gàidhlig gum fheum, san fharsaingeachd, sgoilearan a shiubhal nas fhaide airson an t-solarachadh sònraichte seo na tha na cèilean aca gus ionnsachadh tro mheadhan na Beurla. Tha pàrantan cuideachd a' lorg barrachd soilleireachd air a' chòir aca airson Foghlam Meadhan Gàidhlig 3-18 mar phrìomhachas, ma mheudaicheas àireamh nan sgoilearan san àm ri teachd. Thuir Comann nam Pàrant, san fhreagairt aca, nach deach an t-iarrtas aca airson Measadh Co-ionannachd is Còraichean Daonna na comhairle air a' mholadh a choileanadh. Feumaidh a' chomhairle cuideachd aghaidh a cuir ri draghan Comann nam Pàrant gum bi neo-ionannachdan airson cloinne, òganaich agus teaghlach a' meudachadh an àite a'

lùghdachadh ma thèid am moladh air adhart. Tha an soilleireachd seo dha-rìribh riatanach nuair a thathar a' toirt fa-near nach eil ach aon solaraidhe Foghlaim Meadhan Gàidhlig aig a' chomhairle, far a bheil iomadh solaraidhean ionnsachaidh tro mheadhan na Beurla.

3.5 Tha luchd-ùidh anns na deasbadan aca còmhla ri Luchd-sgrùdaidh na Banrigh a' beachdachadh air na factaran a chuireas ri fàs ann am Foghlam Meadhan Gàidhlig ann an sgìrean bailteil eile na h-Alba. Tha Luchd-sgrùdaidh na Banrigh ag aontachadh gu bheil ionnsachadh bho shoirbheachas dhaoine eile na gnìomhachas beachdachaidh reusanta a dh'fhaodadh buaidh a thoirt air atharrachadh agus leasachadh airson Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig. Thug uimhir luchd-ùidh cunntas air faireachdainnean iomagaineach, dragh, eu-ceartas agus neo-ionannachd a' tighinn bho na molaidhean. Thug iad cunntas nach b' urrainn dhaibh sochairean foghlaim a' mholaidh fhaicinn agus mar a tha e a' brosnachadh Foghlam Meadhan Gàidhlig. Thug pàrantan cunntas gun robh eallachan ionmhasail agus tìmeil a bharrachd aca nuair a thug iad an clann don sgoil. Dh'fhàs seo nas miosa nuair a bha clann aig pàrantan aig an dà ìre bun- agus àrd-sgoil. Bu chòir gum beachdaich a' chomhairle air na factaran seo mar phàirt den obair aca air cothromas, neo-ionannachd agus a' lùghdachadh cosgais latha na sgoile. Feumar comhairle a thoirt do phàrantan air mar am faigh iad taic ionmhasail bhon chomhairle nuair a choinnicheas iad ris na cnapan-starra seo. Bu chòir seo a thoirt air adhart ann an dòigh co-obrachail, comhairleach agus le amas air na builean. Nuair a tha pàrantan a' taghadh Foghlam Meadhan Gàidhlig tha iad a' cur taic ri amas nàiseanta airson àm ri teachd seasmhach a chruthachadh airson a' chànain.

3.6 Thog Luchd-sgrùdaidh na Banrigh fianais ann an sgrùdaidhean na sgoile o chionn ghoirid airson Sgoil Gilcomstoun agus Acadamaidh Hazlehead gum feumar eadar-ghluasadan a leasachadh bhon bhun-sgoil dhan àrd-sgoil. Anns a' chonaltradh reachdail seo, sheall tidsearan agus àrd stiùirichean ris an do bhruidhinn sinn ann an Sgoil Gilcomstoun agus Acadamaidh Hazlehead dleastanas ann an seo a thoirt air adhart. Aig Acadamaidh Hazlehead, bhruidhinn luchd-obrach rinn cuideachd air leasachaidhean air Foghlam Gàidhlig airson Luchd-ionnsachaidh mar phàirt de stèidhicheadh feallsanachd nas bhrosnachail airson Foghlam Meadhan Gàidhlig. Feumar eadar-ghluasadan a leasachadh fhathast gus an lean òganaich air fad na h-eòlasan bogaidh aca aig ìrean na h-àrd-sgoile, a' gabhail a-steach an luach a bharrachd airson fileantas taobh a-muigh na Gàidhlig mar chuspair sa churraicealam. A' dol air adhart, bu choir gum bi dleastanas nas sgaoilte a-muigh airson leantanas nas fheàrr eadar Foghlam Meadhan Gàidhlig sa bhun-sgoil agus san àrd-sgoil. Cha bhi sochairean foghlaim airson leantanas agus eadar-ghluasadan aig a' mholadh mar a sheas e an-dràsta.

4. Geàrr-chunntas

4.1 Beachdaich Luchd-sgrùdaidh na Banrigh air moladh Comhairle Baile Obar Dheathain gus sgìrean-glacaidh a stèidheachadh airson solarachaidhean Foghlaim Meadhan Gàidhlig aig Acadamaidh Hazlehead agus Bun-sgoil Gilcomstoun. Tha sinn ag aontachadh gu bheil draghan dlìgheil ann ris am feum a' chomhairle freagairt a chur fhathast. Thug sinn seachad fianais air taglann glè làidir bho luchd-ùidh nach b' urrainn aontachadh gun tig sochairean foghlaim às na molaidhean. Cha tug Luchd-sgrùdaidh na Banrigh seachad fianais gun d' ullaich a' chomhairle aithris nan sochairean foghlaim a ghabhas a-steach a h-uile slat-tomhais air ainmeachadh fo Roinn 3 Achd Sgoiltean (Co-chomhairleachadh) (Alba) 2010. Tha dìth ro-chonaltraidh air a bhith mi-chuideachail ann an tighinn gu co-dhùnadh. Dh'adhbhraich e ìre iomagaineach a dh'fhaodar a sheachnadh. Faodaidh an ro-chonaltradh seo luchd-ùidh a chuideachadh anns na speisealachaidhean aca a chur air adhart airson moladh a chruthachadh a bheir dleastanas nam pàrant agus na comhairle air adhart airson planadh nàiseanta airson na Gàidhlig. A' dol air adhart, feumar beachdan dlìgheil an luchd-ùidh a ghabhail a-steach ann an leasachadh ro-innleachdail Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig taobh a-staigh na comhairle. Feumar Bòrd na Gàidhlig, mar

luchd-conaltraidh reachdail, a dhèanamh comasach a bhith nan com-pàirtichean froganta anns a' cho-chomhaileachadh.

4.2 Tha obair sònraichte aig a' chomhairle fhathast ri dhèanamh gus sochairean foghlaim nam molaidhean aca a stèidheachadh. 'S e beachd Luchd-sgrùdaidh na Banrigh gum bu chòir na sgìrean-glacaidh airson Foghlam Meadhan Gàidhlig ionnsachadh tron a' Ghàidhlig a dhèanamh tarraingeach agus so-dhèanta, agus aig an aon àm a' brosnachadh slatan-tomhais sàr-mhath, cothromas, co-ionannachd, in-ghabhaltachd agus fàs mar a chaidh iarraidh le planadh nàiseanta. Tha a' chomhairle, anns na sgìrean-ghlacaidh seo a mholadh airson Foghlam Meadhan Gàidhlig, a' fàgail iomadh sgoilear san t-sealladh taobh a-muigh na sgìre-ghlacaidh. Feumaidh a' chomhairle dèanamh cinnteach gu bheil i a' coinneachadh ris an dleastanas aice gus Foghlam tro Mheadhan na Gàidhlig a bhrosnachadh agus gus taic a chur ris. Feumaidh iad cuideachd a dhèanamh cinnteach gu bheil iad a' lùghdachadh neo-ionannachd nam builean airson cloinne agus òganaich.

4.3 Anns an aithisg dheireannach aice, feumaidh a' chomhairle dèanamh soilleir ciamar a nì pàrantan iarrtasan airson solarachadh Foghlaim tro Mheadhan na Gàidhlig a bharrachd san àm ri teachd mar a chaidh stèidheachadh ann an Achd an Fhoghlam (Alba) 2016.

Luchd-sgrùdaidh na Banrigh An t-Samhain 2021